

Det som Gud har sammenføyd

Refleksjoner rundt Jesu ord om ekteskapet

Av Stein Bjørkholt

Innledning

Misjonskirken Norge (MKN) har i sitt arbeid med samlivsetikk uttalt at vi fastholder en klassisk forståelse av ekteskapet; det vil si at rammene for samliv er ekteskapet mellom en kvinne og en mann, og at dette er Guds gode ordning.¹ Med en klassisk forståelse av ekteskapet siktes det til at vårt ståsted samsvarer med det majoriteten av kirker verden over har anerkjent som kirkens lære i nærmere to tusen år. En slik henvisning til den kristne kirkens tradisjon og universalitet er i tråd med menighetsprinsippene. Like viktig er menighetsprinsippet som ligger forut for dette, som sier at: *Bibelen er menighetens eneste rettesnor for tro, liv og lære.*² Hensikten med dette dokumentet er å se nærmere på hvordan ekteskapet kan forstås i lys av Bibelen, med henblikk på MKN's ståsted. En slik gjennomgang kommer i berøring med ulike problemstillinger, som det er ikke er plass til å skrive om her.³ Det bør derfor nevnes at MKN/ PMR har gitt ut flere veiledningsdokumenter som berører samlivsetikk,⁴ og at det kontinuerlig arbeides med å gi aktuell veiledning på forskjellige områder.

Bibelen og ekteskapet

Når vi sier at Bibelen er menighetens eneste rettesnor for tro, liv og lære, betyr ikke det at vi uten videre har klart for oss hva den sier. Skriften må fortolkes. Ulike perspektiver må tas hensyn til, ikke minst ulike perspektiver som bibelmaterialet selv presenterer. Tekster som angår ekteskapet, er et omfattende og komplekst materiale. Dette er et av Bibelens store temaer. Tekstene går som en rød tråd gjennom hele Skriften, fra de første sidene i 1 Mosebok til de siste sidene i Johannes åpenbaring. En så framtrædende plass i Bibelen, vitner om at det ikke er uvesentlig hvordan vi tolker og forstår det som har med ekteskapet å gjøre.

¹ Siri Iversen (generalsekretær), *Misjonskirken Norge og samlivsetikk*, pressemelding 01.12.2023.

² Lover for Misjonskirken Norge, §2 Menighetsprinsipper, andre strekpunkt, sier.: *Bibelen er menighetens eneste rettesnor for tro, liv og lære. Menigheten bygger på Den apostoliske trosbekjennelse. Den evangeliske allianses trosgrunnlag og Lausannepakten.* Se <https://mknorge.sidebyggeren.no/file/2022lovermisjonskirkennorge.pdf>

³ Det kan f.eks. gjelde problemstillinger knyttet til temaer som skilsmisse, gjengifte, enslig stand, sølibat, homofili, eller kjønnsidentitet.

⁴ Det Norske Misjonsforbunds Predikant- og menighetsråd, *Skilsmisse og gjengifte: Notat til hjelp for menighetsledere innen Det Norske Misjonsforbund*, 2007. Se <https://mknorge.sidebyggeren.no/files/116>

Det er likheter og ulikheter i måtene det gamle testamentet (GT) og det nye testamentet (NT) forholder seg til ekteskapet på. I GT fortelles det om ulike former for ekteskap i de historiske bøkene. Videre ser vi at det lovprises i poesien og at ekteskapsmetaforen benyttes ofte av profetene for å fram sitt budskap. I NT hører vi om forlovelser, bryllup og ekteskap både i evangeliene og i brevlitteraturen. Det er en blandet framstilling. Ekteskapet anbefales, men det å forbli ugift synes å være like bra eller bedre. I Åpenbaringsboken kulminerer den bibelske fortellingen med Lammets bryllup, den endelige foreningen mellom Gud og hans folk. Vi kan derfor spørre: Hvordan kan et så omfattende og variert materiale danne grunnlaget for vår forståelse av ekteskapet?

Guds opprinnelige plan

En hovedoppgave i kristen veiledning er å lete seg fram til Guds rikes prinsipper. Drøftinger av samlivsetiske spørsmål bør derfor ikke starte med problemene eller utfordringene (selv om vi også må snakke om dem), men heller spørre; hva var Guds opprinnelige tanke? Hvilke grunnsannheter er retningsgivende for en bibelsk forståelse av samliv? Det fremste og beste eksempelet på en slik tilnærming finner vi hos Jesus, i møte med datidens store samlivsetiske spørsmål. Evangelisten Markus gjenforteller:

² Noen fariseere kom og spurte ham: «Har en mann lov til å skille seg fra sin kone?» De ville sette ham på prøve. ³ «Hva har Moses påbudt dere?» sa han. ⁴ De svarte: «Moses har tillatt mannen å skrive skilsmissebrev og sende henne fra seg.» ⁵ Da sa han til dem: «Fordi dere har så harde hjerter, har Moses gitt dere dette budet. ⁶ Men fra begynnelsen av, ved skapelsen, skapte Gud dem som mann og kvinne. ⁷ Derfor skal mannen forlate sin far og mor [og holde fast ved sin kvinne], ⁸ og de to skal være én kropp. Så er de ikke lenger to; de er én kropp. ⁹ Og det som Gud har sammenføyd, skal mennesker ikke skille.» (Mark 10,2-9)

I sitt svar gjør Jesus et interessant fortolkningsgrep. Han setter Moselovens ord om skilsmisse opp mot skapelsesberetningen og Guds opprinnelige plan for ekteskapet.⁵ Som en kommentar til dette, sier teologen R. T. France:

... etiske normer bør normalt ikke utledes fra lovtekster som omhandler situasjoner der ting allerede har gått galt, men fra de mest grunnleggende tilgjengelige uttrykk for Guds positive vilje for menneskelig atferd.⁶

Det er en framgangsmåte som er å anbefale, ikke bare for spørsmål angående samlivsetikk, men for etiske vurderinger i alminnelighet. God veiledning er å vise til Guds gode vilje og idealer, ikke først og fremst å unngå synd. Ingen steder kommer Guds vilje tydeligere til uttrykk enn i Jesu egne ord. I søken etter en bibelsk ekteskapsforståelse vil vi derfor ikke bare følge hans fortolkningsprinsipp, men se nærmere på nettopp det han sa og henviste til. Her vil jeg legge stor vekt på teksten fra Markusevangeliet⁷, og skapelsesberetningen som den viser til. Jeg vil også komme inn på noe av det Jesus sier

⁵ 5 Mos 24,1-4; 1 Mos 1-2.

⁶ R. T. France, *The Gospel of Matthew*, Wm. B. Eerdmans Publishing Co., Grand Rapids, MI, 2007, 714.

⁷ Mark 10,1-12. Se også Matt 5,27ff; 19,1ff.

om ekteskapet i Bergprekenen og i ordskiftet han har med saddukeerne i Lukasevangeliet om oppstandelse fra de døde.⁸ I lys av Jesu ord skal vi i det følgende se nærmere på *ekteskapet som skaperordning, ekteskapets samfunnsbyggende rolle og ekteskapets symbolikk.*

Ekteskapet som skaperordning

Når Jesus svarer på spørsmål han får knyttet til ekteskap og skilsmisse velger han å vise til skapelsesberetningen. På den måten bekrefter han ekteskapet som en del av Guds opprinnelige og fullkomne skaperordning. Han bekrefter også ekteskapets eksklusivitet, som gjelder kjønn og antall. Videre likestiller han mann og kvinne idet han velger å holde begge parter ansvarlige for ikke å bryte ekteskapet. Oppsummert kan ekteskapet derfor sies å være *Guds idé, for mann og kvinne, i et likestilt livslangt forhold.*

Guds idé

Enkelte hevder at Bibelens skapelsesberetninger⁹ ikke sier noe om ekteskap. De mener at formålet med tekstene er å bekrefte alle mennesker som skapt i Guds bilde, uavhengig av kjønn. Bekreftelsen av alle menneskers unike status og verdi, som et sentralt anliggende i tekstene, støtter vi. Samtidig viser Jesus med sin bruk av disse tekstene at de er grunnleggende viktige for en bibelsk forståelse av ekteskapet. Senere i NT ser vi at Paulus gjør det samme.¹⁰ Skapelsesberetningene gjør det klart at ekteskapet er Guds idé, og ikke en menneskeskapt ordning. Allerede fra begynnelsen av, før syndefallet, etablerte Gud en allmenn, eksklusiv og permanent ordning for samlivet mellom mann og kvinne. I et av innledningsordene til MKN´s vigselserituale sies det: *Ekteskapet er en Guds gave, innstiftet for at mann og kvinne skal være ett.*¹¹

... for mann og kvinne

Norge fikk en ny kjønnsnøytral ekteskapslov 1.1.2009. I forbindelse med høringsrunden som var i forkant av behandlingen i Stortinget uttalte MKN følgende: *... en verdibasert definisjon av ekteskapet ut fra kristen forståelse må avgrense et slikt forhold til to*

⁸ Matt 5,27-32; Luk 20,27ff.

⁹ 1 Mos 1,26-28; 1 Mos 2. De fleste bibelforskere er i dag enige om at det er to ulike skapelsesberetninger. Det er imidlertid lite som tyder på at Jesu samtid forholdt seg til tekstene på den måten.

¹⁰ 1 Kor 6,16; Ef. 5,31.

¹¹ Menighetshåndboka 2012-2014, Del 1, 36.

personer av ulikt kjønn.¹² Hvordan kan vi begrunne et slikt ståsted? Hvorfor mener MKN at kjønnsparitet¹³ er nødvendig i ekteskapet?

I Markus 10, 6-8 kopler Jesus sammen elementer fra to ulike avsnitt i 1. Mosebok. For å svare på spørsmålet om skilsmisse, og understreke betydningen av livslange og trofaste parforhold, kunne han nøydt seg med å vise til verset som sier at *mannen skal forlate sin far og sin mor og holde fast ved sin kvinne*.¹⁴ Likevel velger han å innlede svaret med å si at ... *fra begynnelsen av, ved skapelsen, skapte Gud dem som mann og kvinne*.¹⁵ I utgangspunktet skulle en tro at kjønnsforskjellen er uvesentlig for spørsmål angående skilsmisse. Jesus poengterer likevel denne forskjellen. Det vil si at han forutsatte at ekteskapet er for én mann og én kvinne, og at kjønnsforskjellen er nødvendig.

Jesus bruker uttrykket *en kropp* to ganger for å beskrive den foreningen som finner sted i ekteskapet. På guddommelig vis blir to mennesker *sammenføydt* til å være *én kropp*.¹⁶ I sin opprinnelige bruk, slik det står i skapelsesberetningen, er det mye som tyder på at *en kropp* er en beskrivelse av de de *nye slektsbånd* som knyttes når to mennesker gifter seg. I GT er det vanlig å beskrive familiær tilknytning på denne måten.¹⁷ Et hovedpoeng i teksten er at ektefeller skal forlate sine respektive familier for å danne en ny sosial enhet. Derfor har dette like mye med den nye familie å gjøre, som seksualitet. Samtidig er det vanskelig å se forbi at uttrykket også dreier seg om *anatomi*, og hvordan mennesker av ulike kjønn er skapt med muligheten til å få barn sammen gjennom seksuell relasjon. Det kan imidlertid diskuteres hvorvidt evnen til å få barn, eller å ha samleie, i seg selv er konstituerende for ekteskapet. Det er et spørsmål vi vil se nærmere på det om litt. Vi kommer likevel ikke utenom at den seksuelle relasjonen er å betrakte som en vesentlig side ved ekteskapet og det å være *en kropp*. Den samme forståelsen ligger bak Paulus sitt resonnement når han viser til skapelsesberetningen for å advare mot hor: *Eller vet dere ikke at når noen holder seg til en hore, blir de én kropp. For det står: De to skal være en kropp*.¹⁸ Tankegangen er at det å ha sex utenfor ekteskapet er å knytte illegitime bånd. Det er synd mot egen kropp, og går imot Guds vilje. Ekteskapet i sin opprinnelige form er derimot en Gud-villet forening av to mennesker, som er nakne sammen uten å ha noe å skamme seg for.¹⁹

Den eksklusive forståelsen av at ekteskapet er begrenset til én mann og én kvinne har vært den kristne kirkens ubestridt lære opp igjennom kirkehistorien.²⁰ Først i senere tid har dette synet fra enkelte hold blitt utfordret og omdefinert. En slik radikal endring, der kjønnsforskjellen ikke lenger er vesentlig for ekteskapsforståelsen, går ut over Jesu egne

¹² Jarle Råmunddal (generalsekretær), *Høringsuttalelse fra Det Norske Misjonsforbund angående forslag om felles ekteskapslov for likekjønnede og ulikekjønnede par*, svar til Barne- og likestillingsdepartementet, 20. 09.2007. Samme ståsted ble på nytt bekreftet i pressemelding 1.12.2023.

¹³ Med *kjønnsparitet* siktes det til ulike *biologiske kjønn*.

¹⁴ 1 Mos 2,24.

¹⁵ 1 Mos 1,27.

¹⁶ Mark 10,6-9.

¹⁷ 1 Mos 29,14; Dom 9,2; 2 Sam 19,12.

¹⁸ 1 Kor 6,16f.

¹⁹ Mark 10,9; 1 Mos 2,25.

²⁰ Darrin W. Snyder Belousek, *Marriage, Scripture, and the Church: Theological Discernment on the Question of Same-Sex Union*, Baker Academic, Grand Rapids, MI, 2021, 52-55.

ord og mangler støtte både i Skriften og i tradisjonen. Vigsel av likekjønnede par er derfor ikke del av den kirkelige praksis i MKN.

... i et likestilt livslangt forhold

Ifølge teologen Darrin W. Snyder Belousek er Bibelens framstilling av ekteskapet to-delt.²¹ På den ene siden finner vi ekteskapet slik det opprinnelig var ment. På den andre siden finner vi beskrivelser av ekteskapet slik det ble praktisert i ulike kulturer og til ulike tider. Noen av disse beskrivelsene er problematiske, blant annet fordi de formidler et negativt kvinnesyn. I møte med Skriften kan det virke som vi må velge mellom et ekteskapsyn der mannen bestemmer over kvinnen, eller se bort fra Bibelens lære fordi den er mannssjåvinistisk og kvinnefiendtlig. Men ser vi nærmere på Jesu undervisning fins det en nøkkel til hvordan vi kan forholde oss til dette litt «uryddige» materialet.

Jesus sier at Moses tillot skilsmisse på grunn av menneskenes harde hjerter, men at det ikke var slik Gud hadde tenkt det fra begynnelsen. Det er med andre ord forskjell på Guds opprinnelige plan, og deler av den ekteskapspraksis vi leser om i Skriften. I Bibelens første kapitler ser vi en tydelig forskjell på hvordan mann og kvinne forholdt seg til hverandre før og etter syndefallet. Det er først etter fallet at det sies at mannen skal herske over kvinnen.²² Før det var de likestilte. Begge ble skapt i Guds bilde, og begge ble velsignet av Gud til å utføre oppdraget han ga dem å utføre sammen. Det sies ingenting i skapelsesfortellingen om at kvinnen skal være underordnet mannen. I følge Belousek presenteres kvinnen i den hebraiske teksten først som *ezer kenegdo*.²³ Ordet *ezer* oversettes med *hjelper*, og brukes flere ganger i Bibelen med Gud som handlende subjekt.²⁴ Kvinnen er med andre ord Guds hjelp til mannen, så de sammen kan utføre oppdraget han ikke kan oppfylle alene.²⁵ Ordet *kenegdo* betyr egentlig *motsatt-samme som*, og sikter til mannens og kvinnens *forskjellighet* som seksuelle motparter, men samtidig deres *likhet* idet begge tilhører menneskeslekten. Det er ingenting som tyder på at kjønnsforskjellen betød at mannen skulle styre over kvinnen. Belousek hevder at hierarki i ekteskapet oppstod etter syndefallet. Han siterer GT-professoren John E. Goldingay som sier: «Det var menneskelig ulydighet som brakte patriarkatet til verden.»²⁶ Å forstå den opprinnelige relasjonen mellom mann og kvinne som jevnbyrdig og likeverdige er ikke en ny teologisk oppfinnelse, men støttes av sentrale skikkelser i kirkehistorien.²⁷

Når vi leser om polygami i GT er det et eksempel på hvordan en mannsdominert kultur fører til en praksis som avviker fra Guds opprinnelige plan. Ifølge Michael Graves får

²¹ Darrin W. Snyder Belousek, *East of Eden: Marriage after Paradise*, Appendix B, in *Supplement to Marriage, Scripture, and Church: Theological Discernment on the Question of Same-Sex Union*, 14-56. Elektronisk utgave tilgjengelig på <https://onu.academia.edu/DarrinSnyderBelousek>

²² 1 Mos 3,16

²³ 1 Mos 2,18

²⁴ Jes 41,10ff; 44,2; Sal 27,9; 30,11; 40,14; 46,2; 54,6; 70,2; 118,7; 146,5.

²⁵ 1 Mos 1,28; 2,15

²⁶ *East of Eden*, 21.

²⁷ *East of Eden*, 18-19. Bl.a. Krysostomos, Augustin og Peter Lombard

flerkoneriet så ofte skylden for konflikter og problemer, at det er naturlig å konkludere med at Bibelens forfattere mislikte det.²⁸ I NT finner vi ingen klar fordømmelse av polygami, men beskrivelsene som gis av samliv mellom menn og kvinner avspeiler monogame forhold. Den kristne standarden var én mann og én kvinne, derfor stilles det også krav om at menighetsledere måtte være *èn kvinnes mann*.²⁹ Ser vi nærmere på svaret Jesus ga om skilsmisse er det også tydelig at han fraviker det hierarkiske mønsteret.³⁰ Han likestiller mann og kvinne. Begge gjøres ansvarlige for ikke å bryte ekteskapet.³¹ Jesus fremhever dermed det monogame livslange ekteskapet, der mann og kvinne er *gjensidig forpliktet* på hverandre. I MKN ´s vigselforvitelse gir mann og kvinne hverandre et løfte om å bli trofast hos hverandre, i gode og onde dager inntil døden skiller dem. Etter erklæringen om at de er for rette ektefolk å regne, sier den som vigselforvitelse: *Det som altså Gud har sammenføyet, skal mennesker ikke skille*.³²

Ekteskapets samfunnsbyggende rolle

MKN sier om ekteskapet at det er «... en offentligrettslig avtale som frivillig er inngått mellom én mann og én kvinne, og som innebærer gjensidig kjærlighet, respekt og likeverd, løfte om troskap livet gjennom og viljen til å stå sammen både i motgang og medgang.»³³ Det sies også at «... ekteskapet er et seksuelt, gjensidig og livsvarig forpliktende forhold mellom én mann og én kvinne, hvor de sammen tar ansvar for å føre slekten videre.»³⁴ Vi skal her se nærmere på hvordan ekteskapet kan forstås som *et gjensidig løfte* (offentlighetsaspektet), *som danner familien* (barneperspektivet) og *er til velsignelse for samfunnet*.

Et gjensidig løfte

I Bibelen ser vi at samliv mellom to mennesker ikke bare er en privatsak. For å bygge et godt samfunn var stabile parforhold helt avgjørende. Det var av offentlig interesse. Derfor ble samlivet regulert av lovverket, slik det blant annet kommer til uttrykk i Moseloven.³⁵ Det er denne loven det siktes til når Jesus samtaler med fariseerne om ekteskap og skilsmisse. Praksisen med å utstede skilsmissebrev er et eksempel på offentlig regulering av forhold knyttet til samliv. Denne offentlige interessen for ekteskapet handlet blant annet om å beskytte den svakere part. Ikke minst dreide det seg om å ivareta kvinners rettigheter, noe nevnte skilsmissebrev skulle sikre. Men vi ser også at lovverket hadde begge partene for øye. Den nye familiens behov og behovet for

²⁸ Michael Graves, *How Scripture Interpretes Scripture: What Biblical Writers Can Teach Us about Reading the Bible*, Baker Academic, Grand Rapids, MI, 2021, 100.

²⁹ 1 Tim 3,2+11; Tit 1,6.

³⁰ *East of Eden*, 33-34.

³¹ Mark 10,11-12.

³² Menighetshåndboka 2012-2014, Del 1, 39.

³³ Ibid., Del 2, 37-38

³⁴ Ibid., Del 2, 37.

³⁵ 2 Mos 20,14+17; 5 Mos 24,1-5

slektens videreføring ble for eksempel betraktet som viktigere enn militærtjeneste. Skilsmissebrevne og det øvrige lovverket vitner også om at prøving av ekteskapsvilkår var et offentlig anliggende. Hvem som helst kunne ikke gifte seg med hverandre. Begrensningene gjaldt den som allerede var gift, eller de som var i nær slekt.³⁶

Tradisjonelt har samfunnet oppfattet ekteskapet som mer forpliktende og ordnet enn andre samlivsformer. Som allerede nevnt sier MKN at ekteskapet er «... en offentligrettslig avtale som frivillig er inngått mellom én mann og én kvinne, ...»³⁷ Hvorfor er offentlighetsaspektet og ekteskapsinngåelsen viktig? For det første er det den praksis som finner støtte hos Jesus. For det andre har erklæringen om «rette ektefolk» til hensikt å gi den enkelte og samfunnet en forsikring om at grunnleggende vilkår er innfridd. For det tredje handler det i stor grad om ansvarliggjøring. Løse forbindelser ivaretar ikke sikkerheten til den enkelte i samme grad som ordnede forhold gjør. Å avlegge sitt løfte i «vitners nærvær» trygger og styrker rammene rundt samlivet. Da er det ikke lenger en bestemmelse som bare angår de to, men en avtale som også gjelder i forhold til samfunnet. På den ene siden skal samfunnet med sine regler og ordninger legge til rette for at samlivet får så gode kår som mulig. På den andre siden bidrar ekteparet til at samfunnet bygges opp ved å forplikte seg på hverandre og de rammer og muligheter ekteskapet gir.

... som danner familien

I skapelsesberetningen står det at Gud skapte mennesket i sitt bilde, og at han velsignet dem. Teksten gir grunnlag for å si at alle mennesker er gjenstand for Guds velsignelse. Samtidig er det et viktig poeng at velsignelsen koples til oppdraget: «Vær fruktbare og bli mange, fyll jorden og legg den under dere!» Sett i den større konteksten av 1 Mos 1-2 er en rimelig forståelse at velsignelsen knyttes spesielt til forholdet mellom mann og kvinne og samfunnsoppdraget de gis med å sikre slektens videreføring. Er det mulig å frikople Guds velsignelse over ekteskapet fra dette oppdraget? Hvor viktig er barneperspektivet for ekteskapsforståelsen?

Tanken om at ekteskap og sex dreier seg om *mer* enn å få barn er ikke av nyere dato. Allerede på gammeltestamentlig tid ser vi at ulike goder ved samlivet settes pris på, slik det blant annet uttrykkes i Høysangen. Løftet om troskap, gjensidig kjærlighet og ømhet gjør mennesker godt, styrker båndene og bringer glede i forholdet. Hva skal vi da tenke i forhold til barn? Og hva med par som av ulike årsaker ikke kan få barn? Handler ikke ekteskapet dypst sett om et trofast samliv mellom to personer som elsker hverandre?

Som vi allerede har vært inne på bekrefter Jesus kjønnspolaritet som en grunnleggende side ved ekteskapet. Han sier derimot ingenting om å være fruktbare og bli mange. Enkelte hevder at tausheten fra Jesus på dette området støtter tanken om at barneperspektivet ikke lenger er nødvendig for ekteskapsforståelsen.³⁸ Å sette barn til verden var viktig og nødvendig fra begynnelsen, men i og med Jesu komme har

³⁶ Ref. lover om kjønnslig omgang, 3 Mos 18

³⁷ Menighetshåndboka 2012-2014, Del 2, 37.

³⁸ Belousek, 129.

oppdraget endret karakter. Det som gjelder i dag, er å være «Guds barn» og «barn av oppstandelsen».³⁹ Men her er det viktig å understreke at Jesus hverken bagatelliserte eller opphevet barneperspektivet. Det er noe som leses inn i teksten. Hans taushet på området kan like godt forklares med at barneperspektivet ikke hørte med til det som ble debattert rundt ekteskapelige spørsmål. Alle i hans samtid var innforstått med at ekteskap og det å få barn hørte sammen. De var også kjent med barnløse ekteskap, og utfordringene det bød på. Derfor er det verdt å merke seg at når Jesus tillater skilsmisse, så er det på grunn av utroskap og ikke barnløshet (som i mange tilfeller ble betraktet som gyldig grunn). Utroskap var et brudd med Guds vilje. Barnløshet var derimot en ufrivillig tilstand som hindret realiseringen av oppdraget Gud hadde gitt. På Jesu tid var barn og den strukturen som var nødvendig for å bli foreldre grunnleggende for ekteskapsforståelsen.

MKN har uttalt at ekteskapet «... er et seksuelt, gjensidig og livsvarig forpliktende forhold mellom én mann og én kvinne, hvor de sammen tar ansvar for å føre slekten videre.»⁴⁰ Ekteskapet er en relasjon som berikes av og har en naturlig orientering mot det å få barn.⁴¹ Det betyr ikke at alle som oppdrar barn sammen er et ektepar. Det betyr heller ikke at nygifte par som enda ikke har fått barn, eller andre par som ikke kan få barn, ikke oppfyller kriteriene for et ekteskap. Derimot betyr det at ekteskapet kjennetegnes av en seksuell relasjon som er designet for å få barn. Ekteskapet er med andre ord mer omfattende enn et intellektuelt eller følelsesmessig vennskapsforhold. Det kjennetegnes nettopp av det fysiske forholdet, hvor mann og kvinne utfyller og fullbyrder sin relasjon, som forvaltere av den seksualitet som er nødvendig for slektens videreføring.⁴² Det trenger selvfølgelig ikke alltid å føre til barn. Bibelen peker selv på at seksualitet er til glede og styrker båndene mellom ektefellene.⁴³

... og er til velsignelse for samfunnet

Fra skapelsen av fikk menneskene et oppdrag: «Vær fruktbare og bli mange, fyll jorden og legg den under dere! Dere skal råde over fiskene i havet og over fuglene under himmelen og over alle dyr som det kryr av på jorden.»⁴⁴ Dette omtales gjerne som *kulturmandatet*. Menneskene kalles til å samarbeide med hverandre og være Guds medarbeidere, så verden kan formes og samfunnet utvikles. Dette forvalteransvaret omfatter alle mennesker, på alle livets områder. Samtidig handler det om at mann og kvinne blir *medskapere* gjennom den gudgitte evnen til å skape nytt liv. Oppgaven er viktig, fordi samfunnet alltid er avhengig av at det fødes barn.⁴⁵ I ekteskapet skulle

³⁹ Luk 20,36

⁴⁰ Menighetshåndboka 2012-2014, Del 2, 37-38

⁴¹ Sherif Girgis m. fl., *What is Marriage*, Harvard Journal of Law and Public Policy, Vol. 34, Issue 1, 2010, 255. Elektronisk utgave <http://ssm.com/abstract=1722155>

⁴² *Ibid.*, 256.

⁴³ Ordsp 5,18f.

⁴⁴ 1 Mos 1,28.

⁴⁵ Et godt eksempel er statsminister Erna Solberg som sa følgende i sin nyttårstale 1. januar 2019: «Norge trenger flere barn.» Poenget hennes var at om vi på sikt skal beholde dagens velferdsmodell, så vil det være behov for at det fødes flere barn. Se <https://www.nrk.no/norge/statsministeren-bekymret-over-lave-fodselstall-1.14362212>

mannen og kvinnen etablere en familie, der de sammen kunne bidra til slektens videreføring og oppdra barn. Tidlig forstod menneskene at det stabile parforholdet var den beste arenaen for barnas utvikling og en forutsetning for å bygge et godt samfunn. Som Terje Hegertun skriver: «*Ekteskapets beste kjennetegn er at det bygger neste generasjon. Gjennom den sosiale «celledelingen» som finner sted, er det designet til å være samfunnets fremste grunnenhet.*»⁴⁶

Går vi til NT forstår vi av Jesu ord i Bergprekenen at oppgaven med å velsigne samfunnet gjelder fortsatt. Han kaller sine etterfølgere for *jordens salt og verdens lys*, som med sine liv og gode gjerninger vitner til Guds ære.⁴⁷ Hverdager og høytider, arbeid og fritid, vennskap og familieliv – ja, alle steder kalles hans disipler til å fremme Guds rikes verdier. Blant de områdene Jesus peker på i Bergprekenen finner vi også ekteskapet.⁴⁸ Det han er mest opptatt av i den forbindelse er at ekteskapet ikke må brytes. Samlivet må beskyttes og tas vare på. Konteksten versene står i viser at Jesus er opptatt av samhold og forsoning. Vi ser det i avsnittet om drap og sinne, og i formaningene om å gjengjelde ondt med godt og å elske sine fiender.⁴⁹ Uvennskap, utroskap og fiendskap ødelegger relasjoner og destabiliserer samfunnet. Tilgivelse og forsoning, troskap og kjærlighet, bygger et godt samfunn. Stabile parforhold er salt og lys i verden. Gode ekteskap, preget av samhold og kjærlighet er til velsignelse for samfunnet. Det er en beskyttende og livnærende ramme for barna som vokser opp, og det er til glede og hjelp for hverandre og samfunnet som helhet.

I 1960- og 1970-årene kom det som senere har blitt kalt den seksuelle revolusjon. Mange av holdningene til samliv og seksualitet har endret seg i samfunnet siden den gang. Tross dette fastholder MKN at ekteskapet er Guds gode ordening for samlivet mellom mann og kvinne. I ekteskapet bidrar sex til å binde to mennesker sammen, styrke båndene og skape liv (videreføre slekten). Når dette frikoples fra ekteskap og et forpliktende samliv, endres holdningene til hverandre og samfunnet som helhet.⁵⁰ Som en konsekvens ser vi hvordan kroppen i mange tilfeller reduseres til et instrument for seksuell nytelse (eller utnyttelse?). Det å få dekket egne behov blir viktigere enn å oppfylle sine forpliktelser overfor den andre.⁵¹ Individets frihet trumfer det familiære ansvaret. I stedet for å være noe som binder sammen har uforpliktende sex en oppløsende effekt, både når det gjelder familie og samfunn. Det har også negative konsekvenser for enkeltmennesker, ettersom det bryter med hvordan vi er skapt og hvem vi dypest sett er.

⁴⁶ Terje Hegertun, *Det trofaste samlivet*, Verbum Akademisk, 2021, 115.

⁴⁷ Matt 5,13-16.

⁴⁸ Matt 5,27-32.

⁴⁹ Matt 5,21-26 + 38-48.

⁵⁰ Todd Wilson, *Mere Sexuality: Rediscovering the Christian Vision of Sexuality*, Zondervan, Grand Rapids, MI, 2017, 66-67.

⁵¹ 1 Kor 7,2ff.

Ekteskapets symbolikk

Ulike kirkelige tradisjoner har ulike måter å forholde seg til ekteskapet på. I katolske og ortodokse kirker er ekteskapet et sakrament, mens man i protestantisk sammenheng har betraktet det som en borgerlig ordning. I Misjonskirken Norge forstås ekteskapet som en offentligrettslig avtale, og ikke et sakrament. Det hører til på *skaperplanet* og ikke *forløsningsplanet*.⁵² Det betyr at en vigsel utført på rådhuset er like gyldig som den som foretas i kirken. Videre betyr det at når ekteskap inngås i kirkelig sammenheng så gjøres det på vegne av sivilsamfunnet og ikke i kraft av kirken som egen institusjon. Samtidig må vi spørre: Er ekteskapet kun en juridisk bindende avtale mellom to personer, eller handler det om noe mer?

Forfatteren Todd Wilson skriver: «Like viktig som å se både det bibelske grunnlaget og det rasjonelle grunnlaget for det kristne synet på ekteskapet, er det enda viktigere å forstå det teologiske og kristologiske grunnlaget for ekteskapet.»⁵³ Som vi allerede har sett er ekteskapet et av Bibelens store temaer. Det spiller en symboltung rolle både i GT og NT. Ekteskapsmetaforen følger frelseshistorien fra begynnelse til slutt, og sammenfatter på mange måter historien om skapelse, fall, forløsning og ny skapelse. Den første sammenføyningen av mann og kvinne i skapelsesberetningen er både en arketype for alle senere ekteskap, og en prototype som peker fram mot menneskehetens fullkomne forening med Gud. Slik Eva føres fram for Adam skal kirken en gang føres fram for Kristus, for at de to for alltid skal være ett.⁵⁴ Ekteskapet er derfor noe mer enn bare en offentligrettslig avtale. Det er *en hellig pakt, som speiler Guds kjærlighet og trofasthet og peker fram mot Jesu gjenkomst*.

En hellig pakt

I vårt vigselseritual presiseres det at *ekteskapet er innstiftet av Gud som en hellig pakt*. Dypest sett er ekteskapet hverken en kirkelig eller verdslig lovbestemmelse, men en guddommelig forordning for samlivet, gitt fra skapelsen av.⁵⁵ Det var Gud som ville det slik. Gjennom hele Bibelen ser vi hvordan det Gud spesifikt handler med erklæres for hellig, som eksempelvis sabbaten, tabernaklet/ templet, israelsfolket og kirken. Ifølge Jesu eget ord er det Gud som ved ekteskapsinngåelsen handler med brudeparet og sammenføyer dem til å bli ett. Løftet som avlegges er derfor hellig og ukrenkelig. Det er ikke bare gitt i vitners nærvær, men for Herrens ansikt. Gud er den som vigslar.⁵⁶

⁵² *Skilsmisse og gjengifte*, 25.

⁵³ *Mere Sexuality*, 61.

⁵⁴ 1 Mos 2,22; 2 Kor 11,2; Åp 19,7f.

⁵⁵ Gjengitt av Andreas J. Köstenberger, *God, Marriage, and Family: Rebuilding the Biblical Foundation*, Second Edition, Crossway, Wheaton, IL, 2010, 73-74.

⁵⁶ Menighetshåndboka 2012-2014, Del 1, 37-39

... som speiler Guds kjærlighet og trofasthet

Ifølge teologen David Instone-Brewer er den teologiske betydningen av ordet pakt «... en avtale som en trofast person ikke ville bryte, selv om partneren som denne personen er i pakt med bryter paktens bestemmelser.»⁵⁷ I GT bruker profetene ekteskapsmetaforen for å beskrive Guds pakt med Israel. Jesajas profeti om Jerusalems fremtidige forløsning beskrives for eksempel som et bryllup.⁵⁸ På den andre siden ser vi at ekteskapsmetafor anvendes for å beskrive israelsfolkets religiøse og moralske frafall som utroskap.⁵⁹ Til tross for folkets svik velger Gud likevel å være trofast. Ingen steder blir dette tydeligere demonstrert enn i samlivet mellom profeten Hosea og horkvinnen.⁶⁰ Når profetene i GT etter hvert begynner å snakke om en ny pakt, peker de på frelsesløfter og en tid med gjenopprettelse av forholdet mellom Gud og hans folk.⁶¹

Når Jesus i sitt svar til fariseerne advarer mot skilsmisse handler ikke det først og fremst om å lage en regel, men om at det ekteskapelige samlivet skal *speile Guds kjærlighet og trofasthet*. Her er det også verdt å minne om at Jesus selv er det sterkeste uttrykket for dette. Han er brudgommen som kom for å vinne sin hustru (kirken), og som sa til henne: «Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende.»⁶² Når Paulus skriver Efeserbrevet er det Kristus som er kronksempelen på den kjærlighet og overgivelse som skal kjennetegne ekteskapet.⁶³ Terje Hegertun sier følgende om det apostelen skriver: *Ekteskapet og det å gi seg selv til hverandre som kjærlighetsgaver får en representativ funksjon som viser tilbake til hvor høyt Kristus elsket kirken og ga seg selv for den.*⁶⁴ Poenget her er ikke at kjærligheten mellom to mennesker er beskrivende for Guds kjærlighet til oss. Den kjærlighet som finner sted i ekteskapet er derimot mulig gjort gjennom at Gud i Kristus har gitt seg selv og sin kjærlighet til oss først. I kraft av Jesu frelsesverk blir dermed ekteskapets *fundament, forsyning og formål* i høyeste grad utdypet. Nå kan kjærlighetsrelasjonen bygge på Kristi eksempel, tilføres kraft ved Den hellige ånd og hjelpe mann og hustru å leve nær Gud. Derfor oppfordres ektefellene til å underordne seg hverandre i ærefrykt for Kristus, og elske med den kjærlighet som helliggjør! Ekteskapet blir en arena som speiler *Guds kjærlighet og trofasthet*.

... og peker fram mot Jesu gjenkomst

I Luk. 20,27ff blir Jesus konfrontert av en gruppe saddukeere. De forsøker å sette han fast i spørsmålet om oppstandelse fra døde. Problemstillingen vinkles først som et spørsmål om *svogerekteskap*, dvs. loven som bestemte at når en mann døde barnløs så var hans bror forpliktet til å ta enken til kone og sørge for at hans bror fikk

⁵⁷ Sitert hos Köstenberger, 74, som viser til det hebraiske begrepet *b'rit*.

⁵⁸ Jes 60-62

⁵⁹ Jer 2,20; 3,6ff; Hos 2,5.

⁶⁰ Hos 1-3.

⁶¹ Jer 31,33f.

⁶² Matt 28,20.

⁶³ Ef 5,21ff.

⁶⁴ Terje Hegertun, *Det trofaste samlivet*, 54.

etterkommere.⁶⁵ I eksempelet som trekkes fram fortelles det om en kvinne som har vært gift med sju brødre, men uten å ha fått barn. Spørsmålet er derfor hvem av brødrene som skal ha henne til kone etter oppstandelsen. Da svarer Jesus:

«Menneskene i denne verden gifter seg og blir giftet bort.³⁵ Men de som blir funnet verdige til å være med i den kommende verden og oppstandelsen fra de døde, de verken gifter seg eller blir giftet bort,³⁶ for de kan ikke lenger dø. De er som engler, og de er Guds barn, for de er barn av oppstandelsen.³⁷ Men at de døde står opp, har Moses også vist i fortellingen om tornebusken, når han kaller Herren for *Abrahams Gud og Isaks Gud og Jakobs Gud*.³⁸ Han er ikke en Gud for døde, men for levende. De lever alle for ham.» (Luk 20,34-36)

I sitt svar kopler Jesus ekteskapet til *denne verden*, og sier samtidig at i *den kommende verden* vil det ikke lenger være noen giftermål, *for de kan ikke lenger dø*. Det vil ikke være behov for å føre slekten videre. Våre navn lever videre, fordi vi selv lever videre i all evighet. Vårt oppdrag er endret fra det å sette barn til *denne verden* til selv å være *barn av oppstandelsen*. Våre relasjoner vil også være helt annerledes. Vi er Guds barn, og vi lever alle for ham. Vi er ikke lenger opptatt av hvordan vi kan glede vår kone eller ektemann, men er til glede for Herren. Da vil alt være sammenfattet i Kristus, og den *oppriktige og rene hengivenhet* til han være det som kjennetegner oss.⁶⁶

Noen mener at *den nye tidsalderen*, som ble introdusert ved at Jesus kom til verden, åpner for nye samlivsformer. Paulus sine ord om at «... her er ikke mann og kvinne»⁶⁷ brukes som et argument for at kjønnskategoriene er visket ut og uten betydning i Kristus. Det er å begå flere feil. For det første er det ingenting i Skriften som tyder på at vi vil være kjønnsløse i den kommende verden. Det gjelder heller ikke Jesus. Den oppstandne Kristus er fortsatt en mann. En annen ting er at en mikser sammen det som hører til skaperplanet med det som hører til forløsningsplanet. Skal vi følge nytestamentlig tenkning er det langt mer sakssvarende å hevde at den nye ordning i Kristus ikke er kjønnsnøytrale samlivsformer, men sølibat. Ser vi i GT har sølibatet nærmest ingen plass. Det å være ugift sees på som en ulykke. I NT får det derimot en opphøyd posisjon. Den ensliges uforbeholdne hengivenhet til Kristus er et profetisk tegn på den stand vi alle vil bli del av i Guds fullkomne rike.

I Kristus peker både ekteskapet og sølibatet mot det himmelske bryllupet mellom Jesus og hans brud. Nærværet av både enslige og gifte mennesker i kirken vitner om at den befinner seg mellom to verdener, i et slags «allerede-men ennå ikke».⁶⁸ Gifte mennesker er nødvendige fordi kirken fortsatt er en del av denne tidsalderen. Enslige troende minner kirken på at Kristus allerede har innviet den nye tidsalderen, som fullbyrdes den dagen han kommer igjen.⁶⁹ I ekteskapsritualet lover ektefellene hverandre troskap *inntil*

⁶⁵ Se 5 Mos 25,5ff. Denne og lignende lover kalles ofte *levirat*, som kommer det latinske ordet for *ektemanns bror* (<https://snl.no/levirat>). Skikken har vært (og er fortsatt) viktig i en del klan-kulturer, der det å gifte seg utenfor klanen er forbudt.

⁶⁶ Ef 1,10; 2 Kor 11,2f.

⁶⁷ Gal 3,28.

⁶⁸ Utrykket «allerede-men ennå ikke» forbindes ofte med teologen George E. Ladd og hans forståelse av *innviet eskatologi (inaugurated eschatology)*, *A Theology of the New Testament* (1974).

⁶⁹ Barry Danylak, *Redeeming Singleness: How the Storyline of Scripture Affirms the Single Life*, Crossway, Wheaton, IL, 2010, 23-27.

døden, det vil si så lenge vi befinner oss i denne verden. Kristus har derimot lovet oss evig troskap. Han elsker oss med evig kjærlighet, en kjærlighet så sterk at hverken død eller noe annet kan skille oss fra den.⁷⁰

²³ Må han, fredens Gud, hellige dere helt igjennom, og må deres ånd, sjel og kropp bli bevart uskadet, så dere ikke kan klandres for noe når vår Herre Jesus Kristus kommer.

²⁴ Trofast er han som kaller dere til dette. Han skal også fullføre det.⁷¹

⁷⁰ Jer 31,3; Rom 8,35-39.

⁷¹ 1 Tess 5,23-24